

PRÁCE S ATLASEM

Celkem 30 bodů

Potřebné vybavení: Školní atlas světa (Kartografie Praha, a. s.), kalkulačka, psací potřeby, pravítko

Úvodní informace (než začneš pracovat): Uvědom si, že v atlase se nachází velká spousta map různých měřítek a některé prvky jsou vyznačené na více mapách zároveň. Práce s atlasem je připravena tak, že je potřeba hledat na co **nejpodrobnějších** mapách (tzn. na mapách co **největšího** měřítka). Dále nezapomeň, že v atlase nenajdeš jen mapy, ale také spoustu doplňkových informací **v přílohách**. Hodně štěstí při řešení.

1

8 bodů

Doplň podle údajů v atlase text o základních geografických údajích týkajících se Švédska.

Švédsko má rozlohu ...**450 295**... km², čímž se řadí na páté místo v rámci Evropy. Více než polovina obyvatel země žije v jižní části (hustota zalidnění zde dosahuje hodnot do ...**200**... obyv./km²), zatímco v severní části se obyvatelstvo soustředí vlivem méně příznivých podnebných podmínek především do měst. V hlavním městě Stockholmu dosahují průměrné lednové teploty ...**-3,6 °C**..., oproti tomu ve městě ...**Haparanda**... na severu země je to už -11,3 °C. Přes svou nehostinnost se ale dokonce i oblasti za ...**(severním) polárním kruhem**... (rovnoběžka o přibližně 66,5° zeměpisné šířky) dočkaly významnějšího lidského osídlení. Dopomohla k tomu především naleziště kvalitní ...**železné rudy**... poblíž měst Kiruna a Gällivare. Stejná oblast pak bývá označována jako srdce ...**Laponska**..., oblasti pojmenované podle původních obyvatel severní Evropy a zapsané na seznam světového dědictví UNESCO. Švédsko je členem Evropské unie (přistoupilo v roce ...**1995**...) a turisté z Česka nepotřebují pro vstup do země vízum.

Hodnocení: Za každý správný pojem ve správném mluvnickém tvaru 1 bod, při nesprávném mluvnickém tvaru 0,5 bodu.

Řešení: Viz text.

2

12 bodů

V této úloze budeš porovnávat různé geografické charakteristiky čtyř světových měst:

Hobart, Káhira, Mombasa a Perth.

a. Seřad' města podle délky dne během letního slunovratu na severní polokouli od nejdelšího (1.) po nejkratší (4.).

1. ... **Káhira** ... 2. ... **Mombasa** ... 3. ... **Perth** ... 4. ... **Hobart** ...

b. Seřad' města podle vzdálenosti od obratníku Raka od nejdelší (1.) po nejkratší (4.).

1. ... **Hobart** ... 2. ... **Perth** ... 3. ... **Mombasa** ... 4. ... **Káhira** ...

c. Seřad' města podle průměrné lednové teploty od nejvyšší hodnoty (1.) po nejnižší (4.).

1. ... **Mombasa** ... 2. ... **Perth** ... 3. ... **Hobart** ... 4. ... **Káhira** ...

d. Seřad' města podle počtu obyvatel od toho s nejvyšším počtem obyvatel (1.) po to s nejnižším (4.).

1. ... **Káhira** ... 2. ... **Perth** ... 3. ... **Mombasa** ... 4. ... **Hobart** ...

Hodnocení: Za každé správné pořadí seřazení měst 3 body, za každou chybu v pořadí se odečítá 1 bod, minimální možný počet bodů z otázek a. – d. je vždy 0 bodů.

Řešení: Viz text.

3

10 bodů

Dnešní státy nebo jejich části prodělaly během historického vývoje mnoho změn, ať už ve svém územním rozsahu, státním zřízení nebo v názvu. V tomto úkolu bude řeč o celkem třech historických územích nacházejících se v Evropě. Dva názvy historických území jsou pomocí zvláštního popisu přímo zaneseny na mapách v atlase (v. t. vysvětlivky v atlase), jeden však chybí.

Území č. 1: Území rozkládající se na pomezí dnešního Bulharska, Řecka a Turecka. Patrně nejslavnější historickou postavou, která odtud pochází, je starověký vůdce povstání otroků Spartakus. Ve středověku pak toto území po staletí náleželo k Osmanské říši.

Území č. 2: Území, jehož okrajovými součástmi byly kdysi také části dnešního Slovenska, Rumunska, Chorvatska nebo dnešní Ukrajiny. Dodnes z něho zbyla v podobě samostatného státu pouze centrální nížinná část. Jednou z nejznámějších historických postav je Štěpán I., první král.

Území č. 3: Území na Pyrenejském poloostrově při pobřeží Středozemního moře, které v průběhu posledních 1000 let střídavě patřilo pod španělskou nebo francouzskou nadvládu anebo bylo samostatné. Správním střediskem je dnes druhé největší město v království s počtem obyvatel převyšujícím 4 miliony.

- a. Přestože dnes už tato historická území neexistují, připomínají nám je některé současné geografické názvy. **Doplň je podle údajů v atlase.**

4 body

Území č. 1: ... Horno**thrácká** ... nížina

... **Thrácké** ... moře

Území č. 2: Velká ... **uherská** ... nížina

Území č. 3: ... **Cataluňa (Katalánsko)** ... (název současné administrativní jednotky)

Hodnocení: Za každou správnou odpověď 1 bod.

Řešení: Viz text.

- b. S využitím atlasu a podle popisu výše poznej, o které historické území se jedná, a dopiš jeho jednoslovný název.

6 bodů

Název historického území č. 1: ... **Thrákie** ...

Název historického území č. 2: ... **Uhry NEBO Uhersko** ...

Název historického území č. 3: ... **Katalánie** ...

Hodnocení: Za každou správnou odpověď 2 body.

Řešení: Viz text.

PÍSEMNÝ TEST GEOGRAFICKÝCH ZNALOSTÍ

Celkem 40 bodů

Potřebné vybavení: psací potřeby, kalkulačka

4 Biomy světa

16 bodů

a. Doplně do úvodního textu vynechaná slova/sousloví.

5 bodů

Biomy (někdy také označované jako přírodní krajiny nebo šířková vegetační pásma) utvářejí základní ráz krajiny na všech kontinentech. Jejich vznik je podmíněn množstvím dopadajícího ...**slunečního záření NEBO slunečního svitu (příp. jiná smysluplná formulace)**... v průběhu celého roku. Pro každý biom je typická různá kombinace prvků živé a neživé přírody a také různé druhy rostlinstva (vegetace nebo také flóry) a ...**živočišstva**... (fauny). Někteří autoři kromě suchozemských popisují i vodní biomy: např. biom šelfových moří (oblasti při pobřežích světadílů s hloubkou do 200 metrů) nebo biom volného ...**oceánu**... . Biomy tak, jak je známe z učebnice nebo atlasu, jsou popsány v podobě přírodní, člověkem nezměněné. Avšak vlivem např. globální ... **klimatické NEBO podnebné**... změny nebo v důsledku hospodářské ...**aktivity NEBO činnosti**... člověka v nich dochází k často nezvratným změnám.

Hodnocení: Za každé správně doplněné slovo/sousloví 1 bod.

Řešení: Viz text.

b. Rozšíření biomů v závislosti na zeměpisné šířce ale nemusí platit úplně bez výjimky – např. na některých místech velmi blízko rovníku rostou chladnomilné rostliny. **Co je tím vlivem, který to nejčastěji může zapříčinit?**

1,5 bodu

Řešení: ...**nadmořská výška**...

Hodnocení: Za správnou odpověď 1,5 bodu.

c. Doplň názvy biomů k uvedeným popisům.

4,5 bodů

1. Typické jsou vysoké úhrny srážek během roku. Teplota během roku kolísá minimálně a pohybuje se v rozmezí 24–28 °C. Rostlinstvo a živočišstvo se vyznačuje nejvyšší biodiverzitou (rozmanitostí života) na celém světě.

Biom: ... **tropický deštný les** ...

2. Tento biom se vyznačuje velmi malými úhrny srážek během roku (zpravidla pod 200 mm/rok). Převažuje zde tak výpar nad srážkami. Typické pro průběh teplot jsou velké rozdíly mezi teplotami ve dne a v noci. Právě v tomto biomu byly naměřeny absolutně nejvyšší teploty na světě. Z živočichů jsou zde nejhodnější malí plazi, hlodavci a hmyz.

Biom: ... **poušť** ...

3. Typické pro tento biom jsou velmi nízké teploty během roku; nižších úhrnů dosahují i průměrné roční srážky. To způsobuje zkrácení vegetačního období na méně než 30 dnů a úplně zde chybí vysoké stromy. Rostou zde především mechy a lišejníky.

Biom: ... **tundra** ...

Hodnocení: Za správnou odpověď 1,5 bodu.

Řešení: Viz text.

d. Pro některé biomy je charakteristická jejich přeměna (někde i ohrožování nebo poškozování) člověkem. **Přiřaď slova/sousloví z rámečků k těm správným biomům.**

5 bodů

olivový háj

těžba ebenového dřeva

těžba rašeliny

těžba smrkového dřeva

masivní rekreace

světové obilnice

- šelfové moře: ...**masivní rekreace**...
- tropický deštný les: ...**těžba ebenového dřeva**...
- vegetace středomořského typu: ...**olivový háj**...
- stepi mírného pásu: ...**světové obilnice**...
- tajga: ...**těžba smrkového dřeva**...
- slatiniště a vrchoviště: ...**těžba rašeliny**...

Hodnocení: Za kompletně správně vyřešenou úlohu 5 bodů, za každé chybně umístěné slovo/sousloví se odečítá 1 bod, minimální možný počet bodů je 0.

Řešení: Viz text.

5

13 bodů

Umění správně přečíst mapu je pro běžný život důležitá dovednost. Někdy je ale důležitější vzít si v dané situaci tu správnou – ať už vhodného měřítko nebo vhodného obsahu.

- a. Rozlišují se čtyři základní druhy map podle toho, co a jakým způsobem je na nich znázorněno a k jakému účelu slouží. Podrobná mapa území znázorňující prvky přírodní i člověkem vytvořené se nazývá mapa topografická. Zbývající tři druhy jsou:

3 body

obecně zeměpisná, tematická a katastrální.

Přiřaď tyto tři názvy k příslušnému popisu.

1. Mapa přehledně znázorňující velké územní celky (světadíly nebo jejich části). Bývá nejčastějším druhem mapy v atlasech světa. Typické měřítko: např. 1 : 20 000 000.

... **obecně zeměpisná** ...

2. Velmi podrobná mapa, na níž jsou znázorněny především hranice pozemků nebo administrativních jednotek. Nelze na ní nalézt např. nadmořskou výšku území. Typické měřítko: např. 1 : 1 000.

... **katastrální** ...

3. Mapa, na níž mohou být potlačeny nebo zcela vynechány přírodní prvky na úkor lepší čitelnosti obsahového zaměření mapy (např. atmosférické poměry nebo hustota zalidnění). Typické měřítko není.

... **tematická** ...

Hodnocení: Za kompletně správně přiřazené názvy 3 body.

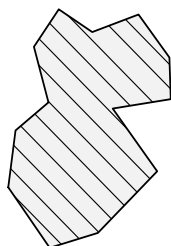
Řešení: Viz text.

b. Mapy velkého měřítka mají velkou míru podrobnosti a naopak. **Napiš čísla 1-3 do prázdných rámečků tak, aby stejná čísla tvořila logickou trojici označení měřítka – výřez mapy se sídlem – grafické měřítko.**

6 bodů

1 mapa malého měřítka 2 mapa středního měřítka 3 mapa velkého měřítka

2

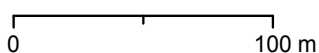
3

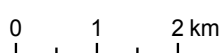
1

3

2

1

Hodnocení: Za každou správně očíslovanou trojici 2 body.

Řešení: Viz text.

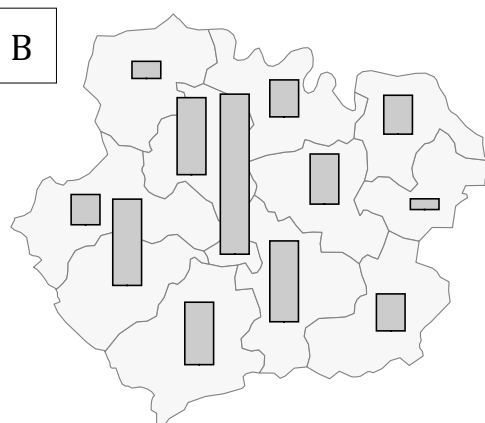
c. **Podtrhni v nabídce ten jev, který mapa znázorňuje.** Jde o dvojici map stejného území.

4 body

A

B

Mapa A:

- počet obyvatel
- počet obyvatel na km² území
- průměrnou teplotu v červenci

Mapa B:

- počet obyvatel
- počet obyvatel na km² území
- průměrnou teplotu v červenci

Hodnocení: Za každou správnou odpověď 2 body.

Řešení: Viz text.

6

8 bodů

Některými přírodními jevy byli lidé fascinováni už od nepaměti. O většině si mysleli, že jsou způsobeny nějakou nevysvětlitelnou vyšší silou.

- a. **Doplň název jevu na vynechané místo podle slov nebo spojení, která se k tomuto jevu váží. Očísluj pak jednotlivé události od 1 do 6 podle posloupnosti v čase (1 = děje se nejdříve, 6 = děje se nejpozději).**

4 body

Název jevu: ...**výbuch sopky/sopečná erupce**...:

- ...**5**... vznik laharu (sopečného bahnotoku)
- ...**3**... proražení kráteru sopečnými plyny
- ...**2**... nahromadění sopečných plynů těsně pod povrchem kráteru
- ...**4**... vylití magmatu na zemský povrch
- ...**1**... uvolňování sopečných plynů z magmatu v magmatickém krbu a sopouchu
- ...**6**... poškození nedaleké vesnice

Hodnocení: Za správný název jevu 1 bod, pojem „sopečná činnost“ za 0,5 bodu. Za každé správné číslo posloupnosti v čase 0,5 bodu.

Řešení: Viz text.

- b. **Zakroužkuj ve výběru místopisných pojmů ty, které jsou spojovány s významnou tektonickou nebo vulkanickou činností, a podtrhni ty, které jsou spojovány s častým výskytem tornád.** Některé pojmy mohou zůstat neoznačeny.

4 body

Fudžisan

Texas

Krakatoa

Kansas

Britská Kolumbie

jezero Tanganika

Velký bariérový útes

Yellowstone

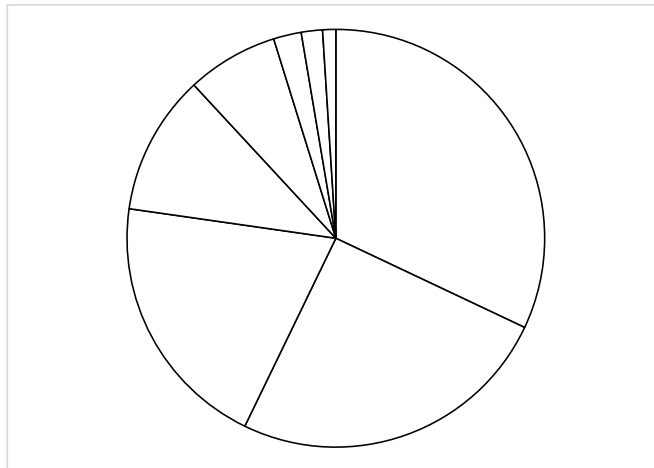
Hodnocení: Za každé správné (ne)označení 0,5 bodu.

Řešení: Viz text.

7

3 body

Zakroužkuj z nabídky a) – d) jev, který nejlépe odpovídá grafu:

- a) výroba elektrické energie v zemích Jižní Ameriky
- b) podíly jednotlivých států a teritorií Austrálie na celkovém počtu obyvatel**
- c) národnostní složení Česka
- d) podíl získaných hlasů jednotlivých kandidátů při poslední volbě amerického prezidenta

Hodnocení: Za správnou odpověď 3 body.

Řešení: Viz text.

PRAKTICKÁ ČÁST

Celkem 30 bodů

Potřebné vybavení: Školní atlas světa (Kartografie Praha, a. s.), kalkulačka, psací potřeby, obyčejná tužka nebo pastelka tmavšího odstínu barvy, pravítko

PALMOVÝ OLEJ

Jednou z nejpěstovanějších tropických plodin na světě je palma olejná. Z jejích plodů se průmyslově lisuje palmový olej, v současné době nejrozšířenější a nejobchodovanější tuk na světě. Vzhledem k celosvětové rostoucí spotřebě oleje zabírají plantáže olejních palm čím dál větší rozlohu, což s sebou nese určitá ekologická rizika, jako např. ničení přirozeného prostředí výskytu některých druhů rostlin a živočichů, vyčerpání půdy nebo zvýšené riziko eroze.

Tabulka uvádí roční produkci oleje deseti nejvýznamnějších států v roce 2014 a též rozlohu plantáží, na nichž byla palma olejná pěstována.

Název státu	2014	
	produkce tis. tun	plocha km ²
Indonésie	32607	74288
Malajsie	21944	46893
Thajsko	2023	6842
Kolumbie	1201	2665
Nigérie	1020	30317
Papua-Nová Guinea	558	1556
Honduras	507	1300
Guatemala	488	1100
Brazílie	497	1266
Pobřeží Slonoviny	408	2737

8

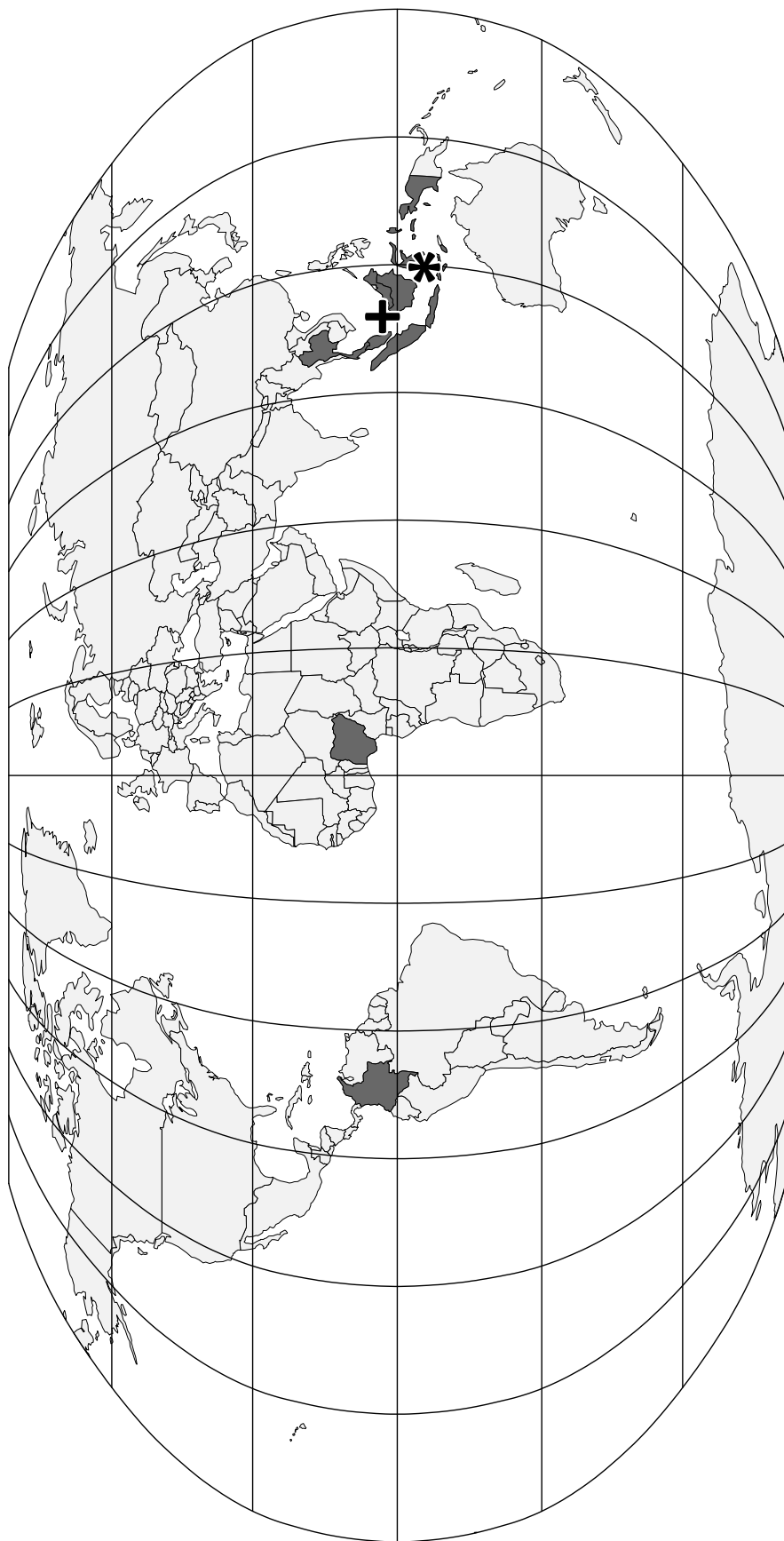
10 bodů

- a. Vybarvi v obrysové mapě území všech těch států, v nichž se vyprodukoval alespoň jeden milion tun oleje. Nezapomeň, že některé státy se rozkládají na rozsáhlých souostrovích, proto se snaž vybarvit všechny jejich největší ostrovy. Nezapomeň také umístit použitou barvu pastelky do legendy.

4 body

Hodnocení: Za kompletně správné řešení 4 body. Za každou chybu (vybarveno, ač nemělo být / nevybarveno, ač mělo být) se odečítá 1 bod. Nejnižší počet získaných bodů je 0 bodů.

Řešení: Viz obr. (Indonésie, Malajsie, Thajsko, Kolumbie, Nigérie).

 stát, kde se vyprodukoval alespoň jeden milion tun oleje

 stát, kde byla palma pěstována na rozloze větší, než je rozloha Slovenska

 stát, kde plantáže zabíraly největší podíl plochy z celkové rozlohy státu

b. Ve kterém státě/ve kterých státech byla palma pěstována na území větším, než je rozloha Česka?

1 bod

Hodnocení: Za správné řešení 1 bod.

Řešení: V žádném.

c. Zakresli v mapě hvězdičku (co nejvíce podobnou té v legendě) do území toho státu/těch států, kde byla palma pěstována na rozloze větší, než je rozloha Slovenska.

2 body

Hodnocení: Za správné řešení 2 body. Za správné řešení se považuje umístění hvězdičky do libovolné části Indonésie.

Řešení: Viz obr. (Indonésie) – do libovolného místa v území Indonésie.

d. Zakresli v mapě křížek (co nejvíce podobný tomu v legendě) do území toho státu, kde plantáže zabíraly největší podíl plochy z celkové rozlohy státu.

3 body

Nápověda: plocha plantáží tvořila přibližně jednu sedminu celkové rozlohy tohoto hledaného státu.

Hodnocení: Za správné řešení 3 body. Za správné řešení se považuje umístění křížku do libovolné části Malajsie.

Řešení: Viz obr. (Malajsie) – do libovolného místa v území Malajsie.

9

4 body

Palma olejná je rostlina poměrně náročná na podmínky pěstování. **Zakroužkuj z uvedených trojic možností tu, která odpovídá údajům v atlase nebo tabulce.**

- Žádný africký stát z uvedené desítky producentů v tabulce **nezasahuje** do zeměpisných šířek vyšších, než je $9^\circ - 12^\circ - 15^\circ$ zem. šířky.
- Průměrné červencové teploty na většině území asijských producentů z uvedené desítky **nepřesahují** $34^\circ - 32^\circ - 30^\circ$ Celsia.

Hodnocení: Za každou správnou odpověď 2 body.

Řešení: Viz text.

10

6 bodů

Cesta palmového oleje z plantáže až k zákazníkovi může být hodně dlouhá a složitá (takové poslušnosti se někdy říká *výrobní řetězec*). Navíc k většině zákazníků se nedostane samotný palmový olej, ale spíše výrobky z něj. Některé články výrobního řetězce jsou tvořeny přepravou meziproduktů a jejím plánováním (to někdy nazýváme *logistickým řetězcem*). **Doplň podle údajů v atlase, který dopravní prostředek bude nejpravděpodobněji použit na uvedeném úseku logistického řetězce přepravy palmového oleje.**

- Takoradi → Port Elizabeth:
... **lod'/trajekt příp. jiný relevantní prostředek námořní dopravy** ...
- Puntarenas → San José (Kostarika):
... **nákladní auto/kamion příp. jiný relevantní prostředek silniční dopravy** ...

Hodnocení: Za každou správnou odpověď 3 body.

Řešení: Viz text.

11

10 bodů

Níže jsou uvedeny úryvky rozhovoru s pěti osobami zapojenými do výrobního řetězce. Pod každý úryvek přiřaď z rámečku místo, odkud osoba pravděpodobně pochází. Každé místo může být použito pouze jednou.

Baba (Ekvádor)	Lokoja (Nigérie)	Sampit (Indonésie)
Sandakan (Malajsie)	Bubu (Papua-Nová Guinea)	

1. „Že se v průběhu roku v důsledku monzunových deštů mění výška hladiny řeky, to není takový problém. Nejhorší je, že u nás v přístavu je zoufale málo místa. Rádi bychom dál po řece posílali víc čistého oleje, ale přes náš přístav také projde největší množství stavebního dřeva ze všech říčních přístavů v zemi. A k vybudování dalšího na protějším břehu není vůle.“

Místo: ... **Sampit (Indonésie)** ...

2. „Máme tu jednu z největších rafinérií na bionaftu v zemi. Aby také ne, když se předseda vlády našeho státu Sabah zavázal, že desetina objemu biopaliva bude z palmového oleje. V našem podnebí to je bez problémů, ale nedovedu si představit, že ho přimíchávají do nafty i v Evropě. Vždyť jim tam každou chvíli mrzne!“

Místo: ... **Sandakan (Malajsie)** ...

3. „Nevím, proč někteří dopravci překládají část surového oleje v Makurdi na železnici. Vždyť vody je u nás v obou velkých řekách po jejich soutoku dostatek. A taky by to tady u nás mohli přeložit už rovnou na větší zámořské lodě. Ale to je jejich věc.“

Místo: ... **Lokoja (Nigérie)** ...

4. „Od nás jde olej rovnou do rafinérie až v Liverpoolu. To je od doby založení organizace RSPO pro Evropany typické – chtějí mít kontrolu nad celým výrobním řetězcem. Prý aby tu nedocházelo k nekontrolovanému kácení pralesa. Co na tom, že se olej projede skoro přes půl zeměkoule... Je to pozůstatek z dob, kdy to tady i spolu s blížkou Austrálií patřilo pod britskou správu.“

Místo: ... **Bubu (Papua-Nová Guinea)** ...

5. „Každý týden během sklizně k nám přijíždí několik nákladáků, v nichž olej putuje do přístavu dole ve městě. Není to sice naše hlavní město, ale je největší. A i díky jeho výhodné poloze v pacifickém zálivu vyjíždějí lodě např. do USA nebo do jazykově bližšího Chile. Odpad z lisování ale samozřejmě zůstává u nás, ten dáváme dobytku jako krmivo.“

Místo: ... **Baba (Ekvádor)** ...

Hodnocení: Za správnou odpověď 2 body.

Řešení: Viz text.